

УДК 631.173

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО СТВОРЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЛЯ АПК УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО 2015 РОКУ

І.С. Деревець, канд. екон. наук

ННЦ "ІМЕСГ"

Викладені результати досліджень щодо формування матеріально-технічної бази та інвестиційно-інноваційного розвитку системи матеріально-технічного забезпечення агропромислового комплексу України на перспективу.

Проблема. В сучасних умовах, які створилися в сільськогосподарському виробництві України, одержати позитивний ефект можливо лише за розвитку науково-технічного прогресу, який поєднує ефективне використання землі за рахунок відновлення та підвищення її родючості, підвищення технічного рівня сільськогосподарського виробництва, удосконалення засобів механізації та автоматизації, застосування більш ефективних організаційних форм їх використання [1]. Як свідчить світовий досвід, в аграрному секторі важливе значення має не тільки прогрес матеріально-технічних засобів, а й науково-технічний прогрес, лише він дає позитивні наслідки.

Нині вітчизняне сільське господарство знаходиться на етапі за-
требуваності у проведенні модернізації інженерно-технічної системи.
Тому для вирішення цих задач необхідна розробка державної політики
в цій системі і її прийняття.

В даний час необхідно створити умови для розвитку національної
системи продовольчого забезпечення шляхом державного регулювання
процесами її формування, створення механізму ефективного функціо-
нування шляхом системного впливу на ці процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значне скорочення кількості
матеріально-технічних засобів в аграрній сфері економіки України,
відчутний їх фізичний і моральний знос негативно впливають на
продуктивність та ефективність використання земельних і трудових

ресурсів. Не впроваджуються новітні технології вирощування сільськогосподарських культур, розширюються площі необроблених земель, не проводяться необхідні технологічні операції в оптимальні агротехнічні строки, що призводить до втрат врожаю [2].

Порушення строків і якості технічного обслуговування знижує коефіцієнт готовності техніки на 10–15%, збільшує витрати запасних частин та призводить до перевитрат пального і мастильних матеріалів.

Нині, в умовах критичного рівня технологічного забезпечення сільськогосподарських підприємств і незадовільної вікової структури машинно-тракторного парку, система підтримання наявного технічного потенціалу в роботоздатному стані набуває особливо актуального значення [3].

Сьогодні сільгосптоваровиробнику потрібна оновлена, розширена і здійснювана державою організаційна система з матеріально-технічного і інженерного забезпечення, яка б відповідала сучасним та перспективним вимогам. Створення такої системи дасть змогу сільгосптоваровиробнику отримати нормативно-правове забезпечення матеріально-технічними ресурсами [4, 5].

Мета досліджень. Обґрунтування шляхів ресурсного забезпечення матеріально-технічними засобами сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах.

Безумовно, відомі напрацювання з цієї проблеми потребують подальших досліджень щодо формування матеріально-технічної бази та інвестиційно-інноваційного розвитку системи матеріально-технічного забезпечення агропромислового комплексу в ринкових умовах.

Результати досліджень. У сучасних умовах, з метою виходу АПК із системної кризи, необхідно спрямувати зусилля науки на створення інноваційної науково-технічної продукції та прискорити розвиток інноваційної інфраструктури в аграрному секторі економіки.

Доведемо. Щоб вивести із застою аграрні реформи й відродити село, слід насамперед створити цілісну ефективну законодавчу базу із впорядкуванням структури сільськогосподарського виробництва, визначити роль і місце колективних сільськогосподарських підприємств, агропромислових підприємств і комплексів, фермерських господарств, приватних селянських господарств, орендних та інвестиційних товариств, обслуговуючих кооперативів, інших сільськогосподарських формувань у загальнодержавній структурі сільськогосподарського виробництва.

Оптимізуючи процес відтворення сільськогосподарської техніки, на рівні господарств необхідно використати такі ринкові переваги:

- організувати оплату праці, яка б передбачала матеріальне стимулювання механізаторів за експлуатацію машин; економно використовувати кошти на паливно-мастильні матеріали, запасні частини; підвищувати змінну й денну продуктивність машинно-тракторних агрегатів;
- розвивати такі форми організації використання техніки, як оренда, прокат, кооперативи із сумісного використання машин і машинно-технологічних станцій;
- застосовувати прискорені методи формування амортизації і використовувати їх лише за цільовим призначенням, не зважаючи на недостачу фінансових ресурсів;
- планувати затрати на застосування диференційованих нормативів у залежності від стану експлуатації.

Одним з головних напрямків становлення й розвитку матеріально-технічних засобів має бути гарантійне обслуговування техніки підприємствами-виробниками й надання сільгосптоваровиробникам техсервісних та інженерно-технічних послуг.

Слід на державному рівні контролювати обґрунтування цін на матеріально-технічні засоби, які реалізуються сільгосптоваровиробникам. Щорічно до 20 січня оприлюднювати ціну товару виробника. Це дасть можливість споживачу, купуючи, бачити, які націнки роблять різного роду посередники. Сьогодні все це не контролюється і на товарному ринку панує свавілля.

Для більш повного використання технічного потенціалу ремонтно-обслуговуючих підприємств, на районному рівні слід провести об'єднання ремонтно-обслуговуючих підприємств, агропостачу сільгосптоваровиробників і інших формувань на кооперативній або іншій основі в якості районного підрозділу.

Необхідна організація мережі машинно-технологічних станцій (МТС), механізованих польових загонів шляхом прокату нескладної техніки, розширення обсягу лізингових послуг.

Для підвищення якості товарів і послуг, в тому числі продуктивності і надійності сільськогосподарської техніки, необхідно розробити і організувати виробництво перспективної сільськогосподарської техніки, яка не поступатиметься кращим зарубіжним аналогам. Для цього необхідно:

- створити Міністерство або Державний комітет сільськогосподарського машинобудування, який проводитиме технічну політику в галузі сільськогосподарського машинобудування [1];

- організувати ліцензування виробників і сертифікацію машинобудівної продукції.

Для освоєння інтенсивних технологій сільськогосподарських робіт, а також технічного сервісу технічних засобів, необхідно:

- розробити державний реєстр на технології і машини для проведення основних сільськогосподарських робіт, а також робіт з технічного сервісу;
- проводити продаж основних засобів технічного сервісу на лізинговій основі.

Для освоєння системи технічного обслуговування і ремонту матеріально-технічних засобів за їх станом, за результатами діагностування слід проводити ліцензування виконавців сервісних послуг і сертифікацію їх роботи.

Для оперативного (в необхідні терміни) виконання замовлень на товари і послуги, створення товарних страхових запасів на всіх рівнях системи ресурсного забезпечення і технічного сервісу, необхідно:

- розробити систему норм і нормативних запасів в умовах ринку і механізм їх створення;
- розробити засоби державного і місцевих бюджетів на створення запасів матеріальних ресурсів;
- для централізованої доставки товарів і роздрібною торгівлі слід мати у службі агропостачу пересувні магазини й автолавки;
- забезпечити розвиток мережі обмінних пунктів з обґрунтованою номенклатурою агрегатів і ремкомплектів;
- передбачити введення обов'язкових штрафних санкцій за порушення термінів виконання договорів і домовленостей на постачання товарів і виконання послуг, для чого необхідно розробити організаційно-правові основи договірних відносин на постачання й послуги.

Для комплексного виконання замовлень на товари та послуги слід створити:

- функціональні районні служби, які виконуватимуть комплексні замовлення на технічний сервіс;
- інформаційно-маркетингові служби оптових ресурсно-технічних ринків;
- механізовані пусконаладжувальні дільниці й станції технічного обслуговування при районних і обласних службах.

Для вільного вибору виробників, продавців товарів і виконавців послуг, створення єдиного інформаційного простору АПК на основі обчислювальних мереж, засобів телекомунікацій і зв'язку, із метою

забезпечення сільських товаровиробників оперативною інформацією про кон'юнктуру ринку товарів і послуг, слід провести:

- створення організаційної комерційно-інформаційної мережі на державному рівні;
- створення на районному рівні консультативних центрів;
- розроблення інформаційних технологій накопичення, обміну і передачі сільським товаровиробникам інформації про виробників, перелік товарів і послуг; про ціни, тарифи, націнки; умови постачання, гарантії виконання договорів і санкцій за порушення договірних умов.

Для подальшого розвитку АПК України слід в першу чергу:

- розробити та прийняти до виконання “Національну програму виробництва технологічних комплексів машин і обладнання для сільського господарства, харчової та переробної промисловості”, яка б передбачала зменшення кількості базових машин;
 - визначити нормативи надійності сільськогосподарської техніки з доведенням її до рівня зарубіжної, використовуючи необхідну елементну базу кращих зарубіжних фірм з поступовим освоєнням виробництва в Україні;
 - ввести пільговий податок на закупівлю машин, які не виробляються в Україні або виробляються, але мають низький технічний рівень та ввести жорсткий податок на закупівлю машин, технічний рівень яких не перевищує рівня вітчизняних;
 - визначитись з технікою, виготовлення якої слід організувати разом з інофірмами на спільних підприємствах, надавши їм державну підтримку, створивши сприятливі податкові умови. В першу чергу, це стосується потужних тракторів, зерно- і кормозбиральник комбайнів, комбінованих ґрунтообробних машин і сівалок точного висіву, а також обладнання для переробки сільськогосподарської продукції;
 - надавати економічну підтримку господарствам у придбанні ними нової техніки шляхом цільового пільгового кредитування;
 - створити в Україні розгалужену конкурентоздатну мережу техсервісних підприємств та ринку послуг, що включає фірмові технічні центри, дилерські підприємства, базу господарств та приватні формування;
 - сприяти технічному переоснащенню та реконструкції ремонтно-обслуговуючої бази господарств і ремонтно-технічних підприємств.
- Для цього слід створити пільгові умови для використання державних

та регіональних інноваційних фондів як на безповоротній основі, так і шляхом інноваційної позики;

- сприяти створенню машинно-технологічних станцій (МТС), пунктів прокату техніки, кооперативів, що дозволить більш ефективно використовувати трактори, зерно- і кормозбиральні комбайни та іншу техніку;
- для забезпечення ефективного використання нової вітчизняної та зарубіжної техніки і підтримання її у роботоздатному стані, необхідно відновити роботу або створити постійно діючі курси підвищення кваліфікації механізаторів та інженерно-технічних працівників, переглянути учбові програми ПТУ, технікумів та ВУЗів;
- сприяти створенню автономних енергетичних комплексів на базі традиційних і поновлюваних джерел енергії для безперебійного енергозабезпечення технологічних потреб виробництва та побуту села.

Вітчизняний та зарубіжний досвід матеріально-технічного забезпечення сільського господарства свідчить, що повноцінне формування, розвиток та ефективне функціонування ринку сільськогосподарської техніки і технічного та технологічного сервісу неможливі без впровадження науково обґрунтованих економічних взаємовідносин між його суб'єктами.

Слід підготувати та прийняти Закон України “Про матеріально-технічне забезпечення агропромислового комплексу”, що дасть можливість встановити правові та організаційні засади формування і розвитку ринкової інфраструктури у сфері матеріально-технічного забезпечення АПК, взаємовідносин виготовлювачів засобів, агропромислових виробників і виконавців послуг (робіт) по виробничо-технічному забезпеченню в АПК, а також методи функціонування і державного регулювання їх діяльності [1]; створити Державний комітет матеріально-технічного забезпечення АПК України, його основне формування, що має створити чітку організаційну систему забезпечення технічними ресурсами сільськогосподарське виробництво [4].

На часі нагальне прийняття наступних Законів України: “Про державний земельний кадастр”, “Про державний земельний іпотечний банк”, “Про загальнодержавну програму сталого розвитку сільських територій”, внести зміни і доповнення до Закону України “Про плату за землю”.

Доцільно створити при Кабінеті Міністрів України спеціальну комісію, до роботи якої залучити депутатів-аграрників, спеціалістів Мінагрополітики, інших міністерств і відомств, науковців, сільських

і селищних голів, громадські організації, що пов'язані з селом. Ця комісія повинна виробити стратегію напрацювання законодавчої бази для аграрних реформ на сучасному етапі для прийняття урядових рішень, створити координаційний центр з проведення аграрних реформ. Варто започаткувати персональну відповідальність службових осіб за здійснення реформ.

Висновки.

Викладені пропозиції дають можливість забезпечити наступне:

- ріст валового виробництва сільського господарства до 2015 р. приблизно у 1,5–2 рази у порівнянні з теперішнім періодом;
- підвищення платоспроможного попиту сільгосптоваровиробників;
- зниження оптових цін на техніку і інші товари на 25–30%, торгових націнок в 1,5–2 рази, вартість послуг (робіт) — на 20–30%;
- зменшити витрати на технічне обслуговування і ремонт на 10–20%;
- зниження числа відмов машин у 1,5–2 рази;
- зменшення витрат паливно-мастильних матеріалів на 10–15%;
- зниження енергоспоживання на 25–30%;
- підвищення продуктивності праці у 1,5–2 рази;
- зниження собівартості сільськогосподарської продукції у споживанні товарів і послуг на 8–10%;
- покращення охорони праці і довкілля;
- зниження сукупних витрат споживачів товарів і послуг на 10–15%.

Державні органи, які розуміють, що аграрний сектор економіки є безперечним пріоритетом, що проблема продовольчої безпеки і лідерства у світовій торгівлі продовольством залишається головним мірилом України, її світового авторитету, повинна зберегти, зміцнити і всіляко приумножувати своє аграрне виробництво шляхом всебічної підтримки бізнесу, в тому числі і аграрного, а головне — створення для села і його мешканців кращих умов життя.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *Ситник В.П., Гуков Я.С., Деревець І.С.* Матеріально-технічне забезпечення агропромислового комплексу України. — Глеваха: ННЦ "ІМЕСГ", 2006. — 63 с.
2. *Мельник Л.Ю., Макаренко П.А., Мельник Л.Л.* Фактори впливу на прибутковість аграрних підприємств // Економіка АПК. — 2010. — № 5. — С. 79–86.
3. *Білоусько Я.К., Дем'яненко М.Я., Питулько В.О., Товстоп'ят В.Л.* Економічні аспекти державної технічної політики в агропромисловому комплексі. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2005. — 132 с.
4. *Деревець І.С., Гуков Я.С.* Організаційно-економічні аспекти удосконалення ресурсозабезпечення АПК України. — Глеваха: ННЦ "ІМЕСГ", 2008. — 54 с.

5. Деревець І.С. Організаційно-економічне удосконалення ресурсозабезпечення АПК України: Рекомендації. — Глевах, 2008. — С. 87–93.
-

**ПРЕДЛОЖЕНИЯ ОТНОСИТЕЛЬНО МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ
БАЗЫ И ИНВЕСТИЦИОННОГО РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ
ДЛЯ АПК УКРАИНЫ НА СРОК ДО 2015 ГОДА**

Изложены результаты исследований относительно формирования материально-технической базы и инвестиционно-инновационного развития системы материально-технического обеспечения агропромышленного комплекса Украины на перспективу.

**OFFERS CONCERNING MATERIAL BASE AND INVESTMENT
DEVELOPMENT OF SYSTEM FOR AGRARIAN AND INDUSTRIAL COMPLEX
OF UKRAINE FOR THE TERM OF TILL 2015**

Results of researches concerning formation of material base and investment-innovative development of system of material support of agriculture of Ukraine on prospect are stated.

УДК 631.512

**ЕНЕРГЕТИЧНА ОЦІНКА ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ
З УРАХУВАННЯМ ЯКОСТІ ЙОГО РОЗПУЩЕННЯ**

М.П. Білоткач, канд. техн. наук,
М.П. Романенко, канд. техн. наук

ННЦ “ІМЕСГ”

Викладено методику і наведено розроблений показник для порівняльної оцінки енергозатрат при обробітку ґрунту різними агрегатами з урахуванням якості його розпушення.

Проблема. Підвищенню ефективності використання енергоресурсів у виробничих процесах людство завжди приділяло першорядне значення, а в останній час в розпал дії економічної кризи це стало одним із головних завдань суспільства.

В сільськогосподарському виробництві одним із найбільш енергозатратних заходів в комплексі технологічних операцій вирощування сільськогосподарських культур є підготовка ґрунту під сівбу насіння,